

A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK I.

A HATÁROZATOK CSOPORTOSÍTÁSA, MEGHOZATALA, KÖZLÉSE, SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE, AZ ÉRDEMI DÖNTÉS KORLÁTAI, TELJESÍTÉSI HATÁRIDŐ

Dr. Pákozdi Zita egyetemi adjunktus
SZTE-ÁJTK Civilisztikai Tudományok Intézete

I. ÚTMUTATÓ

Az olvasóleckében a bírósági határozatok tananyagának első részét olvashatja. Megtalálja a határozatok fogalmát és csoportosítását, meghozataluk és közlési formájuk, valamint az ítélet és egyéb bírósági határozatok (bírósági meghagyás, végzés) szerkezeti felépítésének szabályozását. Az anyag elsajátításával áttekintést kap arról, hogy adott kérdések elbírálása során a bíróság milyen határozatot hoz, azt milyen eljárási keretek között hozza meg, mikor kell a kihirdetésen túlmenően vagy kihirdetés nélkül kézbesíteni a határozatot. Tisztában lesz a teljesítési határidő jelentőségével és jogi környezetével. Végül a határozatok tartalmi elemei alapján képes lesz megszerkeszteni egy bírósági ítéletet.

Olvadási idő: 40 perc.

II. TANANYAG

1. A bírósági határozatok fogalma, jellege és osztályozása

A bírósági határozat a bíróságnak valamely kérdésben hozott **döntése**, amelyhez különböző anyagi jogi és eljárásjogi **joghatások fűződnek**.

Ítélet és végzés

A bíróság **az ítéletben az ügy érdemében dönt**, azaz az anyagi jogi kérdést, a jogvitát bírálja el. A végzés fogalmát negatívan határozzuk meg: a bíróság **minden olyan kérdésben végzést hoz, amelyben nem ítélettel dönt**. Ezek a kérdések alapvetően eljárási jellegűek. A végzések legnagyobb számban ezért pervezető végzések, mert a per előbbre vitelét segítik elő, ellentétben az eljárást befejező végzésekkel (a keresetlevelet visszautasító végzés, az eljárást megszüntető végzés, a felek egyezségét jóváhagyó végzés), amelyek a pert lezárják.

Kivételek:

A bíróság ítéletet hoz, azonban a jogvitát nem bírálja el:

- a megállapítási kereset elutasítása esetén azon az alapon, hogy a Pp. 173. § (3) bekezdésében foglalt feltételek nem állnak fenn
- a kiegészítő ítélet, amelyben a bíróság az ítélet előzetes végrehajthatóságról utólag rendelkezik

A bíróság végzést hoz, azonban azzal a jogvitát vagy annak egy részét érdemben lezárja az alábbi esetekben

- a keresetlevelet visszautasító végzés azon az alapon, hogy a követelés bírói úton nem érvényesíthető
- az ideiglenes intézkedést tartalmazó végzés
- a perköltségben marasztaló végzés
- az ítélet kiegészítése iránti kérelmet elutasító végzés.

Ítélet hatályú határozatok

Az ítélet hatályú határozatoknak *az ítélettől eltérő, egyéb elnevezésük van, és végzés módjára jönnek létre, azonban hatályukat tekintve ítéletnek tekintjük őket*, ezért, ha jogerőre emelkednek, olyan joghatások fognak ezekhez a határozatokhoz fűződni, mint a jogerős ítélethez. Ítélet hatályú határozat *a jogerős bírósági meghagyás és a bíróság jogerős végzésével jóváhagyott egyezség*.

Végzés hatályú határozatok

Végzés hatályú határozatoknak *a bíróság olyan pervezető intézkedéseit tekintjük, amelyek egyik határozati csoportba sem sorolhatók*, és amelyekről alakszerű határozatot sem hoz a bíróság. Ilyen például az ügyészség értesítése, ha az ügyészi fellépés feltételei fennállnak, vagy ha az eljáró tanács elnöke a tárgyalásvezetési jogkörét gyakorolva a rendfenntartás körében a hallgatóság tagjait vagy az eljárás alanyait figyelmezteti, rendreutasítja, kivezetteti, kiutasítja.

Egyéb határozatok

Tág értelemben a bírósági határozatok kategóriájába sorolandók a Kúria azon határozatai is, amelyek nem egyedi ügyekben születnek (jogegységi határozatok). Nem tartoznak ide az Alkotmánybíróság határozatai.

2. Az érdemi döntés korlátai

A rendelkezési elvből következően a bíróság kizárólag csak olyan kérdésekben hozhat döntést, amelyekre a kereseti, viszontkereseti és beszámítási kérelem irányult, ezeken az érdemi döntés nem terjeszkedhet túl.

Ez mind minőségi, mind mennyiségi szempontból irányadó, vagyis a bíróság nem ítélt meg mást, mint amire a kérelem irányult, és nem ítélt meg többet, mint amire a fél kérelmet terjesztett elő.

Olyan jogra sem terjedhet ki a döntés, amelyet a fél a perben nem állított. Ez következik abból, hogy a keresetlevél új tartalmi elemeinek szabályozása, a perfelvétel célja és rendeltetése, a bíróság anyagi pervezetési jogosultsága azt hivatottak biztosítani, hogy a felperes határozott, pontos jogállítást terjesszen elő, és a perfelvétel lezárásával a jogállítást rögzüljön, a per tárgya ismert legyen minden perbeli résztvevő számára.

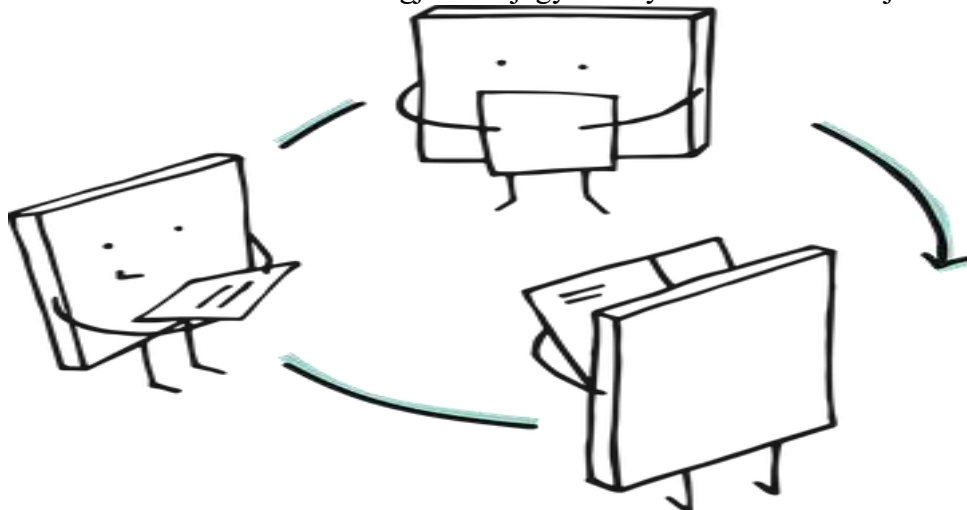
A bíróság kötöttségét eredményezi, és az érdemi döntés korlátját jelenti az eshetőlegesen előterjesztett kereseti kérelmek esetében a kereseti kérelmek sorrendje is. A bíróság az így előterjesztett keresetet csak a fél által megjelölt sorrendben vizsgálhatja, és a sorrendben következő kérelemre akkor térhet át, ha a megelőző kérelem alaptalannak bizonyult.

A túlterjeszkedés tilalma a másodfokú eljárásban is érvényesül. A másodfokú bíróság a felülbírálati jogkörét a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezés és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között gyakorolja [Pp. 370. § (1) bekezdés].

3. A bírósági határozatok meghozatala és közlése

A határozatok meghozatala

Az ítéletet a bíróság a tárgyalás berekesztését követően zárt tanácskozás útján hozza meg. A tanácskozáson csak a tanács tagjai és a jegyzőkönyvvezető lehetnek jelen.

forrás: pixabay.com

Bizonyos esetekben az anyagi jog hatalmazza fel a bíróságot arra, hogy a kereseti kérelemtől eltérjen:

- a közös tulajdon megszüntetése során a felek kérelméhez nincs kötve, ennek csupán egyetlen korlátja van, hogy olyan megoldást nem választhat, amely ellen mindkét fél tiltakozik [Ptk. 5:84. § (6) bekezdés]
- hasonló szabályozás érvényesül a kártérítés módjának meghatározásánál (PK 44.)

Többtagú tanács eljárása esetén a bíróság az egyes tagok véleményének kifejtése után az ítéletet szavazás útján hozza meg. Először a legfiatalabb bíró szavaz, majd az idősebb, végül a tanács elnöke. A szavazás lehet egybehangzó vagy többségi. Utóbbi esetben a kisebbségben maradt bíró különvéleményt fogalmazhat meg, amelyet zárt borítékban az iratokhoz kell csatolni. Ezért a tartalmát a felek nem ismerhetik meg, csak a jogorvoslati és szolgálati bíróság, a fegyelmi eljárás kezdeményezésére jogosult személy, valamint az ügyet érintően kezdeményezett jogegységi eljárás esetén a jogegységi eljárás kezdeményezésére jogosult személy és a jogegységi tanács tagjai szerezhettek róla tudomást.

KISTÉLET: az ítélet meghozatalát követően *az ítélet rendelkező részét írásba kell foglalni*, amelyet a tanács tagjai saját kezűleg aláírnak. Garanciális jelentősége abban van, hogy az abban foglaltaktól a bíróság nem térhet el sem a kihirdetés, sem az írásba foglalás során.

A végzést a bíróság a tárgyaláson halk tanácskozás útján a felek jelenlétében hozza meg, ebben az esetben nincs szükség arra, hogy a felek és a hallgatóság a tárgyalótermet elhagyja.

A határozatok közlése

A határozatok közlésének két módja van: a kihirdetés (szóbeli közlés) és a kézbesítés (írásbeli közlés).

Kihirdetés		Kézbesítés
<u>Ítélet</u> [kivéve: Pp. 376. § (1) bek.] <u>Végzés</u> (ha azokat a bíróság a tárgyaláson hozza meg)	Érintett határozatok	Kézbesíteni kell - az ítéletet - a bírósági meghagyást - azokat a végzéseket, amelyeket a bíróság tárgyaláson kívül hozott meg az érdekelt félnek - a tárgyaláson meghozott perfelvételt lezáró végzést annak a félnek, aki a perfelvételi tárgyalást elmulasztotta - a tárgyaláson meghozott olyan végzést, amely új határnap kitűzésére vonatkozik, annak a félnek, aki a tárgyalást elmulasztotta - a tárgyaláson meghozott olyan végzést, amellyel szemben külön fellebbezésnek van helye, annak a félnek, aki a tárgyalást elmulasztotta - a tárgyaláson meghozott végzéseket annak a félnek, aki a tárgyalásra nem volt szabályszerűen megidézve - minden határozatot annak a félnek, akinek érdekében az ügyész vagy a perindításra jogosított személy indított eljárást.
<u>Garanciális szabály</u>, az eljárás törvényességét biztosítja. <u>Beáll az egyszerű kötőerő.</u> A fellebbezéssel nem támadható határozatok a kihirdetéssel <u>jogerőre</u> emelkednek.	Jelentősége és joghatása	A kézbesítéssel szerez a fél tudomást a teljes határozatról. <u>Megindulnak a</u> teljesítési és a jogorvoslati <u>határidők</u> (kivéve azon határozatok tekintetében, amelyek a kihirdetéssel közöltnek tekintendők).

A tárgyalás berekesztését követően <u>a tárgyalás napja</u>. Ítélet esetében azonban a határozat meghozatala és kihirdetése kivételesen egy alkalommal, <u>legfeljebb 30 napra elhalasztható</u>	Időpontja	<u>Írásba foglalás 30 napon belül.</u> Kézbítés iránti intézkedés <u>ezt követő 3 napon belül.</u> Az ítéletet, illetve az eljárást befejező egyéb határozatot (például megszüntető végzés) mindig az elsőfokú bíróság kézbesíti. A fellebbezési, illetve felülvizsgálati eljárás befejezését követően tehát a fellebbezési bíróság és a Kúria az összes iratot visszaküldi az elsőfokú bíróságnak 8 napon belül. Ezt követően az elsőfokú bíróság 15 napon belül intézkedik a jogorvoslati bíróság határozatának kézbesítése iránt (Pp. 387. §).
Az ítélet kihirdetése során a bíróság <u>az írásba foglalt rendelkező és perorvoslati részt állva olvassa fel</u>, és azt a felek és a hallgatóság állva hallgatja meg. Ezt követően a bíróság – már ülve – <u>rövid szóbeli indokolást ad</u>. <u>A végzést a bíróság ülve hirdeti ki</u>, és azt akkor kell indokolni, ha ellene fellebbezésnek van helye.	Módja	Amennyiben a fél meghatalmazott útján jár el, úgy a határozatokat <u>a meghatalmazott részére kell kézbesíteni</u>. Amennyiben a perben <u>beavatkozó</u> is szerepel, úgy vele minden olyan határozatot közölni kell írásban, amit az általa támogatott félnek kézbesíteni kell. Amennyiben a perben <u>ügyész</u> lépett fel, úgy vele minden olyan határozatot írásban közölni kell, amit annak a félnek kellene kézbesíteni, akinek az érdekében fellépett. A perben minden olyan <u>határozatot kézbesíteni kell az egyéb érdekelttekkel, akikre a határozat valamilyen rendelkezést tartalmaz</u> (például a szakértői díjat megállapító végzést a szakértővel, a tanúval szemben pénzbírságot kiszabó végzést a tanúval). <u>Az eljárást megszüntető végzés ellen külön fellebbezésnek van helye</u> [Pp. 351. § (1) bekezdés c) pont], <u>ezért az ilyen végzést a tárgyalást elmulasztó féllel kézbesítés útján közölni kell</u> (PK 190.).

4. Teljesítési határidő

Teljesítési határidő meghatározása csak marasztaló ítéletek esetében lehetséges és szükséges, amely lehet **határidő (időtartam)** és **határnap (egy konkrét naptári nap a folyamatosan nyújtandó, ezért jövőben esedékessé váló szolgáltatásokra)**.

A teljesítési határidő **főszabály szerint 15 nap.**

A 15 napos teljesítési határidőtől a bíróság kivételesen eltérhet, a részletekben való teljesítést is engedélyezheti, azzal, hogy egy részlet elmulasztása esetén a teljes hátralévő tartozás egy összegben válik esedékessé, amelyet kötelező kimondania a határozatában.

A részletekben történő teljesítés a határozatnak a jogerőre emelkedése után is engedélyezhető, és a már engedélyezett részletfizetés is módosítható, feltéve, hogy a követelés behajtása iránt még nincs végrehajtási eljárás folyamatban. A bíróság e kérelmeket tárgyaláson kívül, végzéssel bírálja el, a döntése meghozatala során azonban az ellenfelet meg kell hallgatnia.

Speciális szabályok érvényesülnek a birtok- és az ingatlan kiürítése iránti perekben.

- i. a bíróság a birtokperben a felperes kérelmére azonnali hatállyal is kötelezhesse az alperest a birtokállapot helyreállítására vagy a birtoklás zavarásának megszüntetésére
- ii. az ingatlan kiürítése iránti perekben a kötelezett kérelmére különös méltánylást érdemlő esetben legfeljebb hat hónapos teljesítési határidő is megszabható, ha
 - az ingatlan a kötelezett lakóhelye és egyúttal az ő családtagjai egyedüli lakóingatlana
 - a kötelezett valószínűsítette, hogy máshol való elhelyezésük ideiglenesen sem biztosított
 - a per során nem szabtak ki vele szemben pénzbírságot, illetve egyébként nem tanúsított rosszhiszemű magatartás és

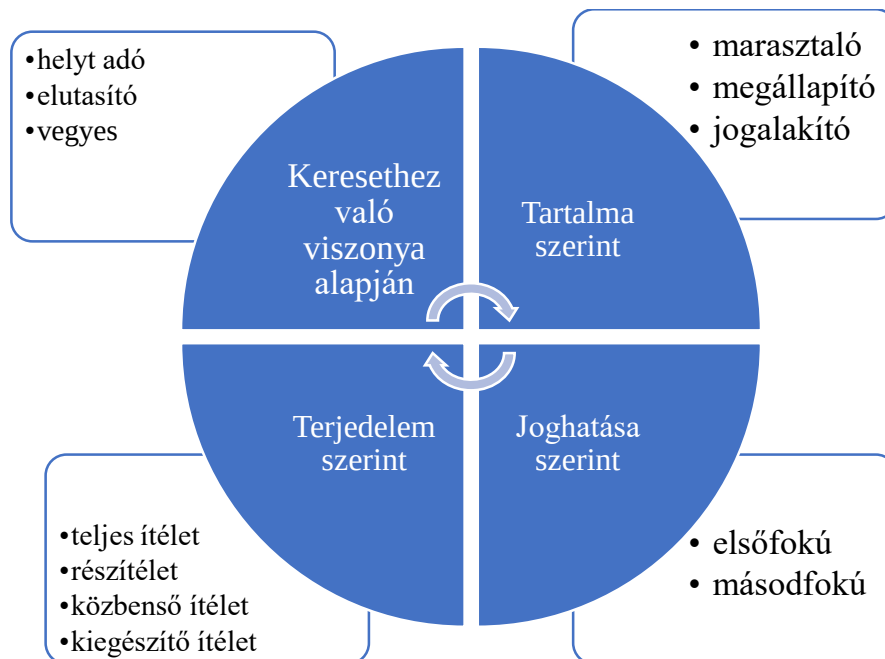
- nem önkényes lakásfoglaló.

A teljesítési határidő a határozat közlését követő naptól kezdődik, időszakosan visszatérő szolgáltatásokra kötelezés esetén a teljesítés napja a lejárat napjával egyezik meg.

5. A bírósági ítélet

A bírósági ítélet olyan **eljárási cselekmény**, amely **határozatban jelenik meg**, és **az ügy érdemében határoz**, ezáltal a peres eljárást befejezi.

Az ítélet csoportosítása

Az ítélet szerkezeti felépítése (tartalmi elemei)

Az ítélet öt fő szerkezeti egységből áll: bevezető rész, rendelkező rész, perorvoslati rész, indokolás, záró rész.

Bevezető rész

- az eljáró bíróság
- a peres ügy száma
- a peres felek és képviselőik neve/megnevezése, lakóhelye/székhelye
- a fél perbeli állása
- a per tárgya
- az ítéleti fajta megnevezése (*ítélet, részítélet, közbenső ítélet, kiegészítő ítélet*).

Az ítélet bevezető része további esetleges elemeket is tartalmazhat (pl. beavatkozó vagy ügyész adatai).

Rendelkező rész

A bíróság döntése a keresetről, a viszontkeresetről és a beszámítási kérelemről – amennyiben illet az alperes előterjesztett.

Marasztaló ítéletben: teljesítési határidő vagy határnap és a teljesítés módja; részletfizetés; előzetes végrehajthatóság, perköltség viselése.

Perorvoslati rész (fellebbezési tájékoztatás)

- a határozat ellen van-e helye fellebbezésnek,
- amennyiben igen, úgy azt
 - hány napon belül,
 - milyen módon,
 - hova és
 - kinek címezve, valamint
 - hány példányban kell benyújtani.

A tájékoztatás kiterjed arra is, hogy a felek kérhetik a másodfokú bíróságtól, hogy az ügyben tartson tárgyalást, figyelemmel arra, hogy a fellebbezés elbírálása főszabály szerint tárgyaláson kívül történik [Pp. 376.§ (1) bekezdés].

Indokolás (tényállás, pertörténet, ténybeli és jogi indokolás)

- a megállapított tények ismertetése = **tényállás**
- rövid **pertörténet** (a szükséges mértékben ismerteti, hogy mi történt a perben – felperes mit érvényesített a keresetében, alperes mivel védekezett, milyen indítványokat nyújtottak be, milyen jogi érvelést adtak elő a felek, esetleg jogutódlás, szünetelés, keresetmódosítás, stb.)
- **bizonyítékok megjelölése, bizonyítékok mérlegelése**, a felajánlott bizonyítás mellőzésének indokai
- a jogvita elbírálása során alkalmazott **jogszabályok és szükség esetén azok értelmezése, Kúria BHGY-ben közzétett eseti döntésétől való eltérés**, illetve erre irányuló indítvány elutasításának indokai

Amennyiben az eljárás során a bíróság olyan végzést hozott, amely külön fellebbezéssel nem támadható, azonban azt a törvény alapján indokolni köteles, azonban erre a végzés meghozatalakor nem került sor, úgy a bíróság e végzés indokolását az ítélet indokolási részében köteles megadni.

Rövidített indokolás: a bíróság röviden ismereti a tényállást és a felek kérelmeit, nyilatkozatait, és csupán utal az alkalmazott jogszabályhelyekre, valamint a rövidített indokolást lehetővé tevő törvényhelyre.

- az ítélet jogról való **lemondáson vagy jogelismerésen** alapul
- a jogvita **ténybeli és jogi alapja egyszerű megítélésű** (a bíróságok a közös megegyezésen alapuló bontóperekben tipikusan erre hivatkozással adnak rövidített indokolást)
- a fellebbezésre jogosultak a kihirdetést követően **valamennyien lemondtak a fellebbezési jogukról**
- a rövidített indokoláshoz **valamennyi fél hozzájárult**.

Záró rész

A záró rész a **keltezést** (ítélet meghozatalának helyét és idejét), valamint az **aláírást** tartalmazza. Tanácsban történő eljárás esetén a tanács minden tagjának alá kell írnia az ítéletet. Ha a tanács valamely tagja ebben akadályoztatva van, úgy e tényt fel kell tüntetni, és az akadályoztatott tag helyett a tanács más tagja vagy elnöke írja alá az ítéletet helyettesként a helyettesi minőség feltüntetésével.

A bírósági meghagyás szerkezeti felépítése (tartalmi elemei)

A bírósági meghagyás szerkezeti felépítése és tartalma az ítélet szerint alakul, néhány eltéréssel:

- *A perorvoslati rész az ellentmondás benyújtásnak lehetőségéről és a benyújtás határidejéről ad tájékoztatást*, valamint arról tájékoztatja a bíróság a feleket, hogy a jogerős bírósági meghagyásnak ugyanaz a hatálya, mint a jogerős ítéletnek (*ítélet hatályú határozat*).
- A bírósági meghagyás *indokolásában elegendő csupán a mulasztás tényére hivatkozni*.

A végzés szerkezeti felépítése (tartalmi elemei)

A végzés szerkezeti felépítésénél és tartalmánál szintén az ítéletre vonatkozó szabályok irányadók, néhány eltéréssel:

- *A bevezető és záró rész kimarad, amennyiben a végzést tárgyaláson hozza meg a bíróság*, hiszen ezek az elemek a tárgyalási jegyzőkönyvben rögzítésre kerülnek.
- A bevezető részben a *felek és képviselőik adatai, valamint a per tárgyának megjelölése egyszerűbb* formát ölthet, az adatokat csak a szükséghez képest kell olyan részletességgel feltüntetni, mint az ítélet esetében.
- Amennyiben a végzés *nem támadható külön fellebbezéssel, úgy azt nem kell indokolni*, kivéve, ha a Pp. ezt előírja. Ilyen esetben a bíróság azonban az ítéletben is eleget tehet indokolási kötelezettségének.
- *Nem tartalmaz indokolást az egyezséget jóváhagyó végzés.*

III. TOVÁBBI FORRÁSOK

Tankönyv: Polgári eljárásjog I. (szerk.: Nagy Adrienn – Wopera Zsuzsa), Wolters Kluwer, Budapest, 337-350. oldalak

Törvény: Pp. 340-351. §§

Kommentárok:

A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja II. (szerk.: Varga István). HVG-Orac, Budapest, 2018. 1455-1494. oldalak

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata (szerk.: Wopera Zsuzsa). Wolters Kluwer, Budapest, 2017. 445-456. oldalak

Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez (szerk.: Wopera Zsuzsa). Magyar Közlöny Lap. és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2017. 577-598. oldalak

Releváns joggyakorlat:

BDT2020. 4278.

BDT2021. 4300.

CKOT2017.11.20: 20.

CKOT2017.11.20: 23.

CKOT2018.06.20: 50.

IV. ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen esetben hoz a bíróság ítéletet és milyen esetben végzést? Említsen egy-egy kivételt mindkét határozati forma esetében!
2. Milyen fajtájú ítélet a házasságot felbontó/a szerződés érvénytelenségét kimondó/a szülői felügyeletet visszaállító/a gépjármű kiadásáról rendelkező/az eredeti állapot helyreállításáról rendelkező ítélet?
3. Mi az indoka annak, hogy a bíróság rövidített indokolást is adhat az ítéletében, és ebben az esetben mit tartalmaz az indokolás?
4. Melyek az ítélet hatályú határozatok? Miért illetjük ezeket ezzel a megnevezéssel?
5. Az érdemi tárgyaláson pénzbírsággal sújtotta a tárgyaláson jelen nem lévő felperesi jogi képviselőt a tárgyalást megelőzően benyújtott beadványában használt sértő hangnem miatt. Milyen határozatot hoz a kérdésben? Indokolja-e a döntését? Kézbesíti-e a határozatot a felperesi jogi képviselő részére? Mikor indul meg a határozat ellen előterjeszhető fellebbezés határideje? Válaszait minden esetben indokolja!

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. A tananyag elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

